

Reševanje lingvističnih nalog

Vesna Harej, vesna.harej@guest.arnes.si

1. Prevajanje – izpeljava jezikovnih lastnosti

Dane so besede ali stavki s slovenskimi prevodi. Iz tega je treba ugotoviti lastnosti danega jezika, npr.: vrstni red besed, izražanje lastnine, spola, števila... Pri teh nalogah je najlažje najprej ugotoviti vrstni red in pomen besed, nato pa ugotavljamo še, kako se izrazijo ostale lastnosti – to je lahko s končnicami, predponami, samostojnimi besedami ali še kako drugače.

Ko rešujemo, je velikokrat smiselno najprej pogledati samo slovenske prevode in si zapisati, kaj opazimo, v čem se prevodi med seboj razlikujejo. Potem pa s primerjanjem določimo, kako se te lastnosti izražajo v tujem jeziku. (glej nalogo iz jezika svahili)

Splošna pravila, ki jih najdemo, morajo veljati za vse dane primere, drugače smo se verjetno nekje zmotili pri reševanju. Iščemo čimbolj enostavna pravila, ki pokrijejo čimveč danih primerov.

2. Fonetične naloge

Ugotoviti je treba, kako se zapisujejo ali izgovarjajo dane besede. Včasih je dana primerjava starejša – novejša različica jezika ali dva zelo sorodna jezika. Zapis ali izgovorjava določenih črk je ponavadi odvisna od sosednjih črk ali glasu, včasih od tipa (npr. samoglasnik, soglasnik), možne pa so še razne druge rešitve. Pomen besed večinoma ne vpliva na rešitev.

Ko rešujemo, je včasih lažje opaziti vzorec, če besede, kjer se dogaja ista sprememba, izpišemo. Nato primerjamo besede znotraj enega sklopa med seboj in iščemo podobnosti. Potem pa še različne sklope besed primerjamo med seboj in iščemo razlike.

3. Razlaga:

Pri lingvističnih nalogah je pomembna razlaga. To ni potek, kako smo prišli do rešitve, ampak naštejemo značilnosti tujega jezika (kot pravila). Našteti moramo vse, kar ugotovimo iz danih primerov. Dobra razlaga je taka, da lahko nekdo reši nalogo samo s pomočjo razlage. Razlaga naj vsebuje tudi prevode vseh besed (v osnovni obliki), ki nastopajo v besedilu, razen tam, kjer to ni pomembno za rešitev naloge (npr. večina fonetičnih in nalog iz pisav).

Hausa 1

Podani so stavki v jeziku hausa in njihovi prevodi v slovenščino. Določi pomen besed, vrstni red besed v jeziku hausa in prevedi nekaj primerov.

Makeri kawo yaro.

Kovač je pripeljal dečka.

Yaro kawo makeri.

Deček je pripeljal kovača.

Mace hura wuta.

Ženska je zanetila ogenj.

Yarinye dawo.

Deklica se je vrnila.

Makeri kawo yarinye.

Kovač je pripeljal deklico.

Prevedi v slovenščino:

Mace kawo yaro. _____

Makeri dawo wuta. _____

Prevedi v hausa (drevo je mayi):

Deček se je vrnil. _____

Ogenj je zanetil drevo. _____

Kako rešujemo:

- Poiščemo dva čim bolj podobna stavka.
- Kaj je skupnega in kaj različno?
- Vrstni red – najprej oseba (kdo), potem glagol (kaj) in nato predmet (koga).
- Naredimo slovar

Rešitev:

Hausa 1

Poiščemo dva čim bolj podobna stavka (1) in (5).

Makeri kawo **yaro**.

Kovač je pripeljal **dečka**.

Makeri kawo **yarinye**.

Kovač je pripeljal **deklico**.

Slovar

Jezik hausa	slovenščina
yaro	deček
yarinye	deklica
makeri	kovač
mace	ženska
wuta	ogenj
kawo	pripeljati
hura	zanetiti
dawo	vrniti

Mace kawo yaro. _____ Ženska je pripeljala dečka. _____

Makeri dawo wuta. _____ Kovač je vrnil ogenj. _____

Deček se je vrnil. _____ yaro dawo . _____

Ogenj je zanetil drevo. ___ wuta hura mayi . _____

Besede na različnih mestih se napišejo enako.

Deček, dečka, deklica, deklico , ... se napiše enako

Vai 1

Podane so besedne zveze v jeziku vai in njihovi prevodi v slovenščino. Določi pomen besed in prevedi nekaj primerov.

gbomu a nimi

kača od ribe

kai a kafa

rama od moškega

kai a lende

ladja od moškega

kanja a keni

krempelj od orla

nimi a ja

oko od kače

nimi a lende

ladja od kače

Prevedi v slovenščino:

gbomu a kafa _____

kai a ja _____

Prevedi v vai:

riba od moškega _____

oko od orla _____

Svahili

Svahili kot materni jezik govori pet milijonov ljudi. Spada v jezikovno skupino bantu. Jezike bantu govori več kot sto milijonov ljudi v južni in vzhodni Afriki. Pravijo, da se je svahili lahko naučiti.

Po vsem svetu znan je stavek v svahiliju »Hakuna Matata«, ki pomeni ni problema.

Podane so besede v jeziku svahili in njihovi prevodi v slovenščino.

1. Ninakula.	Jem.
2. Ninasema.	Govorim.
3. Wunasema.	Ti govoriš.
4. Anasema.	Ona govori.
5. Wanasema.	Oni govorijo.
6. Ninaona.	Vidim.
7. Niliona.	Videl sem.
8. Ninawaona.	Vidim jih.
9. Niliwuona.	Videl sem te.
10. Ananiona.	Ona me vidi.
11. Wutakaniona.	Videl me boš.

Prevedi v jezik svahili!

12. Jedel sem. _____

13. Ona jih je videla. _____

14. Videl te bom. _____

15. Ona me je videla. _____

Rešitev:

12. Nilikula.

13. Aliwaona.

14. Nitakawuona.

15. Aliniona.

1. **N**inakula.

Jaz zdaj jem.

2. **N**inasema.

Jaz zdaj govorim.

3. **W**unasema.

Ti zdaj govoriš.

6. Ni**n**aona.

Jaz zdaj vidim.

7. Ni**l**iona.

Jaz sem videl.

11. Wu**t**ak**a**n**i**ona.

Ti **boš mene** videl.

Predpona, to je prvi del besede, pove osebek:

ni = jaz, wu = ti, a = ona, wa = oni.

Glagol je vedno na koncu besede: kula = jesti, sema = govoriti, ona = videti.

Del besede za predpono (torej za osebkom) pove čas dogajanja, lahko bi rekli, da je to pomožni glagol: **na = sedanjik, li = preteklik, taka = prihodnjik.**

Del besede med pomožnim glagolom in glagolom je predmet: **wa = njih, wu = tebe, ni = mene.**

Če pogledamo samo slovenske prevode, vidimo, da imamo v vsakem stavku osebo (jaz, ti, ona, oni). Imamo različne glagole (jesti, govoriti, videti). Stavki so v različnem času (sedanjih, preteklik, prihodnjik). Nekateri stavki imajo predmet, nekateri pa ne. Predvidevamo, da je del stavka v jeziku svahili za osebo, del za predmet, del za glagol in del za čas. Težja kot je naloga, več takih elementov bo v nalogi. Zdaj pa primerjamo med seboj stavke v jeziku svahili, ki imajo čimbolj podobne prevode. Če se le da, primerjamo med seboj stavke, ki se razlikujejo samo v enem elementu. Npr.: Jem. (= jaz jem, sedanjik) in Govorim. (= jaz govorim, sedanjik), se razlikujeta samo v glagolu. Primerjamo Ninakula. in Ninasema. Enako je Nina-, to bo predstavljalo osebo in čas, različno pa -kula in -sema, kar je glagol. Na tak način nadaljujemo, dokler ne ugotovimo vsega.